

De *Grande Guerre* in de Franse literatuur

Dit jaar is het precies honderd jaar geleden dat de Eerste Wereldoorlog uitbrak. Ongekend waren de omvang van het bloedbad (8,5 miljoen militairen en 13 miljoen burgers), de verbetenheid van de gevechten, en de schaal van de verwoestingen. Verstrekend ook de gevolgen: het Duitse Keizerrijk, het tsaristische Rusland, de Oostenrijks-Hongaarse dubbelmonarchie en het Ottomaanse Rijk vielen uiteen, er ontstonden nieuwe natie-staten. Voor de vele bloedige oorlogen die nog zouden volgen (de Tweede Wereldoorlog, de dekolonisatieconflicten en de Balkanoorlog) werd de eerste kiem gelegd. Met recht kan deze eerste industriële oorlog 'de smidse' van de twintigste eeuw genoemd worden.

Deze Grote Oorlog, the Great War, *la Grande Guerre*, heeft de herinneringen en de verbeelding van een aantal opeenvolgende generaties getekend. In de Franse literatuur heeft zij tot een stortvloed aan romans, getuigenissen en gedichten geleid – al tijdens de oorlog of in de jaren daarna geschreven door auteurs die vaak zelf aan het front gestreden hadden. Inmiddels klassiek geworden romans van Dorgelès, Barbusse, Céline, Cendrars, Giono, maar ook gedichten van bijvoorbeeld Apollinaire. Vanaf het front in de Champagne stuurde **Apollinaire** gedichten en tekeningen naar het thuisfront. Deze gedichten werden later opgenomen, soms nog handgetekend, in de bundel *Calligrammes. Poèmes de la paix et de la guerre 1913-1916*.

Eind jaren tachtig werd de Eerste Wereldoorlog na een lange eclips weer actueel (Duitse hereniging, het uiteenvallen van de Sovjet-Unie). In *L'Acacia* (1989) verbindt **Claude Simon** zijn eigen oorlogservaringen uit 1940 met die van zijn vader, die in augustus 1914 op het 'veld' van eer sneuvelde. Onlangs verscheen de briefwisseling die Simons moeder, na de dood van haar echtgenoot, tussen 1914 en 1916 met haar familieleden voerde. Een gedeelte van het materiaal voor *L'Acacia* ligt daarin besloten.

Maar ook auteurs die na 1945 zijn geboren, zoals **Pierre Bergounioux** en **Jean Rouaud**, roepen in hun romans opnieuw de Eerste Wereldoorlog op. Zij schrijven geen oorlogsverhalen maar generatieromans (*récits de filiation*), waarin de repercussies van die historisch zo pregnante episode een grote rol spelen.

De *Grande Guerre* is uiteraard ook vele malen in films verbeeld. Hoe zijn het lijden en de gruwelijkheden van het eerste mondiale conflict in dit medium vormgegeven? Wordt de filmische overdracht van ervaringen en herinneringen gekenmerkt door typisch nationale constanten?

En tenslotte is er het literaire beeldverhaal. Striptekenaar en grote vernieuwer van het genre is **Jacques Tardi** (1946). Hij liet zich door de gruwelverhalen van zijn grootmoeder inspireren tot gewelddadige, anti-militaristische strips als *La véritable histoire du soldat inconnu* (1975) en *C'était la guerre des tranchées* (1993). **David Vandermeulen** (1968) schreef en tekende de geschiedenis van Fritz Haber, uitvinder van het mosterdgas dat in 1915 voor het eerst bij Ieper werd ingezet. Het vierde deel van dit beeldverhaal werd gepubliceerd in januari 2014.

De lezingen (in het Nederlands met uitzondering van de film-presentatie) zijn bedoeld voor docenten in het voortgezet onderwijs, studenten van universiteiten en hogescholen, en eenieder die er belangstelling voor heeft – ter informatie en inspiratie. De sprekers zijn allen ervaren docenten aan universiteiten. De cursus wordt namens de SRNU georganiseerd door Manet van Montfrans (UvA) in samenwerking met de Universiteit Leiden (Erik Schoorlemmer).

Zie ook onze website: www.romanisten.nl

Meer informatie: e.schoorlemmer@hum.leidenuniv.nl

PROGRAMMA

10.00 uur

Inschrijving en ontvangst met koffie en thee

10.30-10.45 uur

Inleiding

Matthijs Engelberts (Universiteit van Amsterdam)

10.45-11.30 uur

De oorlogspoëzie van Apollinaire

Els Jongeneel (Universiteit Groningen)

11.30-12.15 uur

Claude Simon : La Grande Guerre et 'la littérature dormante'

Sjef Houppermans (Universiteit Leiden)

12.15-12.45 uur

Discussie

12.45-14.15 uur

Lunch

14.15-15.00 uur

Oorlog en vrede in de Franse provincie: generatieromans van Pierre Bergounioux en Jean Rouaud

Manet van Montfrans (Universiteit van Amsterdam)

15.00-15.15 uur

Theepauze

15.15-16.00 uur

Les tranchées sur grand écran: histoire et mémoires de la guerre de 14-18 dans le cinéma français contemporain

Karène Sanchez (Universiteit Leiden)

16.00-16.15 uur

Theepauze

16.15-17.00 uur

Beeldverhalen over de Eerste Wereldoorlog : de Fritz Haber van David Vandermeulen

Jan Baetens (Universiteit Leuven)

17.00-18.00 uur *Verre d'amitié* aangeboden door de Alliance française